

Милица Мирић
Универзитет у Београду – Фармацеутски факултет
mmiric@pharmacy.bg.ac.rs

ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ УЧЕНИХ СЛОЖЕНИЦА У ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ: ПРИМЕР БИОМЕДИЦИНСКИХ НАУКА

Апстракт: Француски језик струке уопште, а посебно у области биомедицинских наука, карактерише значајно присуство лексичких јединица творених помоћу елемената из класичних језика. У раду се излаже преглед различитих теоријских приступа анализи учених сложеница и разматрају се њихове специфичности у односу на сложенице у општем француском језику. Учена композиција испитује се на корпусу из области биомедицинских наука са циљем утврђивања структуре учених сложеница, као и продуктивности, фреквенности и карактеристика њихових творбених елемената.

Кључне речи: учена композиција, француски језик струке, класични језици, биомедицинске науке.

1. Увод

Класични језици основа су медицинске терминологије, једног од најупадљивијих обележја језика у области биомедицинских наука. Историјске околности, али и лингвистичке карактеристике грчког и латинског језика узроковале су њихов велики утицај на формирање медицинске терминологије у француском језику¹. У периоду настајања медицине као науке примат је имао грчки језик, да би ту улогу временом преузео латински, постајући у доба Ренесансе *lingua franca* не само у медицини већ и у науци уопште². Нагла експанзија природних наука у XVIII веку створила је потребу за прецизним

¹ Видети: Maria Teresa Cabré, Rosa Estopà & Jorge Vivaldi, “Use of Greek and Latin forms for term detection”, in *Proceedings of Second International Conference on Language Resources and Evaluation*, ed. M. Gavrilidou, G. Carayannis, S. Markantonatou, S. Piperidis, G. Stainhaouer, Athens, 3/2000, pp. 855–859; Catherine Degauquier, « Poétique contre peau éthique : le lexique des cosmétiques », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, 39 (3), 1994, pp. 465–470; Oscar E Nybakken, *Greek and Latin in Scientific Terminology*, Iowa State University Press, First Edition, 1959; Henri Van Hoof, « La traduction médico-pharmaceutique », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, 15 (2), 1970, pp. 95–109.

² Pascaline Faure, « Des discours de la médecine multiples et variés à la langue médicale unique et universelle », *ASP (en ligne)*, 58, 2010, <http://asp.revues.org/1826> ; DOI : 10.4000/asp.1826, (pristupljeno: 5.4.2016).

именовањем новооткривених реалија, односно за настајањем номенклатура пре свега у области ботанике, хемије и медицине. Карактеристике творбених поступака класичних језика омогућавале су да се једном речју изрази више идеја³ и пружале су велике могућности комбиновања творбених елемената⁴. Махом романски, али и германски и словенски језици позајмљивали су терминологију која је често настајала у француском језику, а према норми коју су у Енциклопедији поставили Дидро и Даламбер⁵.

2. Теоријска разматрања

Композиција као поступак творбе речи сложен је феномен који је веома дуго у фокусу истраживања бројних лингвиста. Међутим, многе недоумице још увек опстају, а једна од њих односи се на статус учених сложеница.

Композиција се најшире дефинише као поступак спајања слободних, у језику самосталних морфема у нову јединицу са јединственим и сталним означеником. Те аутономне лексичке јединице припадају француском језику и повезују се према његовим морфосинтаксичким правилима. Овакав тип композиције носи различите називе: *composition proprement dite / ordinaire / non-savante / indigène / native*⁶ или само *composition*. Међутим, у француском језику срећу се и лексичке јединице које у свој састав укључују елементе из класичних језика, а поступак њихове творбе назива се *confixation / recomposition / composition savante / allogène*, а данас најчешће *composition néoclassique*. Овај тип лексичких јединица карактеристичан је пре свега за језик струке, а нарочито за област биомедицинских наука⁷.

Још је Дарместетер спроводио истраживања оваквог типа лексичких јединица стојећи на становишту да оне настају у грчком језику служећи као модел за творбу одговарајућег облика у француском језику⁸. Бенвенист је, пак, сматрао да су те сложенице увек формиране у савременом француском језику, а да из грчког и латинског преузимају само материјалан облик. Учене сложенице оденуте у морфологију класичних језика добијају ново значење у француском језику јер именују новооткривене реалије које у време хегемоније грчког и латинског језика нису постојале⁹. Посматрана синхрониз-

³ Louis Guilbert, *La créativité lexicale*, Paris, Librairie Larousse, 1975, p. 226.

⁴ Jean-Charles Sourmia, « Les phases évolutives du vocabulaire médical français », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, 39 (4), 1994, p. 696.

⁵ Florence Villoing & Fiammetta Namer, « Composition néoclassique en -logie et en -logiste : les noms en -logie sont-ils encore des noms de spécialistes? », *Verbum*, XXXIV/2, 2012, p. 216.

⁶ Називи *composition indigène* и *composition native* користе се да означе да творбени елементи припадају савременом француском језику.

⁷ Fiammetta Namer & Pierre Zweigenbaum, "Acquiring meaning for French medical terminology: contribution of morphosemantics", *Studies in Health Technology and Informatics*, 107 (1), 2004, p. 535; Maria Teresa Cabré, Rosa Estopà & Jorge Vivaldi, *op. cit.*, p. 855.

⁸ Louis Guilbert, *La créativité lexicale*, p. 226.

⁹ Emile Benveniste, *Problèmes de linguistique générale, tome II*, Paris, Gallimard, 1974, pp.163–170.

ки, творба термина овакве структуре заснована је на поновној мотивацији поступка композиције, те је говорник у стању да самостално формира нове сложенице користећи постојеће творбене елементе¹⁰.

Чињеница да у савременом француском језику саставни елементи учених сложеница не поседују аутономију изазива највише полемика у истраживањима. Због њихове несамосталности и могућности заузимања позиције префикса и суфикса, поставља се питање да ли су ови творбени елементи заправо афикси. Самим тим потребно је разјаснити који се творбени поступак примењује приликом формирања ових лексичких јединица.

Грос¹¹ тако заступа став да је учена композиција заправо прелазни вид творбе речи који се налази између деривације и композиције. Истина је да су творбени елементи синтаксички несамостални у савременом француском језику и да позиционо одговарају суфиксима и префиксима. Али, исто тако, ови елементи преносе одређено значење, те се могу сматрати „несамосталним лексичким јединицама“¹², чиме се поступак њихове творбе приближава композицији.

Генеративистички приступ овом феномену, који је примењивао Гилбер¹³, омогућава да се утврђивањем базних реченица у дубинској структури језика на основу којих настају ове лексичке јединице докаже да је на овом нивоу језика поступак творбе сложеница и учених сложеница идентичан. Ефикасност оваквог приступа лежи у томе што се творба учених сложеница може сагледати синхронијски без освртања на дијахронијски условљене морфолошке промене или етимологију и то утврђивањем синтаксичких веза творбених елемената. Према овом тумачењу, сложенице, а самим тим и учене сложенице, настају лексикализацијом самосталних реченичних елемената предикативне базне реченице. Резултат ових трансформација увек су именице или придеви.

Корбенова¹⁴, пак, афиксе и творбене елементе из класичних језика (назива их *archéoconstituants*) сврстава у категорију инфралексичких јединица (*unités infralexicales*) које су синтаксички несамосталне. Према Корбеновој разлике између афикса и творбених елемената из класичних језика заснивају се на семантичком критеријуму, односно на њиховом значењу, као и на начину на који они учествују у стварању значења творених речи. Афикс је носилац инструкционог значења (*sens instructionnel*) тј. он сам по себи

¹⁰ Louis Guilbert, *La créativité lexicale*, p. 231.

¹¹ Gaston Gross, *Les expressions figées en français, noms composés et autres locutions*, Paris, Ophrys, 1996, p. 30.

¹² *Ibid.*

¹³ Louis Guilbert, « Fondements lexicologiques du dictionnaire », Introduction au Grand Larousse de la langue française, Tome premier, Paris, Librairie Larousse, 1971, p. LVI; Louis Guilbert, *La créativité lexicale*, pp. 231–233.

¹⁴ Danielle Corbin, « Préfixes et suffixes : du sens aux catégories », *Journal of French Language Studies*, 11, 2001, pp. 43–44.

нема капацитет да упути на неку категорију појмова, већ модификује основу којој се додаје и обликује значење лексичке јединице у чијем саставу се налази. Улога афикса јесте да твори форму и значење творене речи, али на специфичан начин тако што ће значењу основе дати одређена семантичка упутства (инструкције). Значење афикса јесте „сложен скуп карактеристика које се односе на поступак који је потребно спровести да би се идентификовао референт творене речи“¹⁵. Суфикс *-aie*, на пример, нема сам по себи значење „засада“, већ само изведеница са овим суфиксом може да упути на различите врсте засада. Иако су и творбени елементи из класичних језика несамостални, они носе дескриптивно / референцијално значење (*sens descriptif / référentiel*) јер упућују на одређене појмовне категорије. Тако, на пример, *morpho-* упућује на појам облика, а *-logie* изучавања¹⁶. Уколико се прихвати дефиниција да композиција подразумева повезивање јединица које су носиоци дескриптивног значења¹⁷, онда се апсолутно може сматрати да учене сложенице настају овим поступком творбе речи.

Друга значајна особеност учене композиције везана је за однос детерминације саставних елемената учених сложеница. Када саставни делови сложенице стоје у односу детерминације, њена база је одређени елемент (*déterminé*), а њен модификатор одредбени елемент (*déterminant*). Редослед *déterminé – déterminant* типичан је за савремени француски језик¹⁸. Међутим, однос детерминације саставних елемената учених сложеница је инверзан тј. творбени елементи из класичних језика налазе се у односу *déterminant – déterminé*.

myocarde према *assurance-vie*
lombalgie према *essuie-mains*

Према Корбеновој¹⁹ особина која чини основну разлику између композиције и учене композиције управо је тај след конституената, док је етимологија творбених елемената секундарна особина јер се грчки и латински елементи јављају само у односу *déterminant – déterminé*, док се они из савременог француског језика могу комбиновати на оба начина.

¹⁵ Danielle Corbin, « Préfixes et suffixes : du sens aux catégories », p. 43.

¹⁶ Danielle Corbin, « Décrire un affixe dans un dictionnaire », in *Les formes du sens. Etudes de linguistique française, médiévale et générale offertes à Robert Martin à l'occasion de ses 60 ans*, éd. Georges Kleiber et Martin Riegel, Paris, 1997, pp. 80–81.

¹⁷ Georgette Dal, « A propos d'une idée reçue, ou de la prétendue irrégularité de la dérivation », *Bulletin de Linguistique Appliquée et Générale*, 2002, 27, p. 65.

¹⁸ Михаило Поповић, *Лексичка структура француског језика: морфологија и семантика*, Београд, Завод за уџбенике, 2009, стр. 80.

¹⁹ Danielle Corbin, “French (Indo-european: Romance)”, in *Morphologie /Morphology. Ein internationales Handbuch zur Flexion und Wortbildung/An International Handbook on Inflection and Word-Formation*, ed. G. Booij, Ch. Lehmann, J. Mugdan, S. Skopeteas, Berlin / New York, 2/2004, p. 1295.

Наредна карактеристика учене композиције односи се на употребу тематских вокала *-o-* или *-i-* приликом повезивања творбених елемената. Ови вокали јављају се углавном онда када се први елемент сложенице завршава, а други почиње на консонант. Опште правило би гласило да порекло творбеног елемента утиче на одабир вокала: *-o-* се користи уколико елемент потиче из грчког језика (*lipolyse, urologie*), а *-i-* из латинског (*carnivore*). Међутим, анализе су показале да се, на пример, тематски вокал *-o-* среће приликом повезивања француских (*physico-chimie*) или латинских (*cérébro-spinal*) творбених елемената²⁰.

Графички посматрано, спојено писање елемената учених сложеница указује на изузетно висок степен њихове повезаности. Сматра се да је употреба цртице ретка, а користи се најпре да би се избегло повезивање два вокала (*chémo-attractant, lympho-oedème, radio-isotope*), односно код сложеница чији су елементи у односу координације (*vasculo-cérébral, cervico-vaginal*)²¹.

Класично, данас већ застарело правило везано за творбу термина, нарочито у области медицине, гласило је да они морају бити етимолошки хомогени, односно творени искључиво од елемената из грчког или пак из латинског језика. Због тога су термини настали повезивањем елемената из различитих језика оштро критиковани и пејоративно названи *хибридима* (*hybride, terme hybride*)²². Овај назив користи се и данас, а односи се на сложенице које у своју структуру укључују не само комбинације грчких и латинских, већ и творбених елемената из француског (*cancérologie*) или енглеског језика (*scanographie*). Анализирајући језик у области аеронаутике Гилбер је закључио да су хибридне сложенице бројније и продуктивније од етимолошки хомогених²³. Гази говори о значајном присуству хибрида у француском језику медицине²⁴, што су потврдила и Геренова истраживања, који у свом раду наводи чак 249 хибридних сложеница које су у употреби у француском језику медицине²⁵. Он је такође утврдио и да су хибриди врло фреквентни чак и у ситуацијама када имају етимолошки хомогене синониме. Сложенице настале комбиновањем грчких и латинских елемената у савременом француском језику уобичајене су, нормиране и присутне у великом

²⁰ Florence Villoing & Fiammetta Namer, « Saxifrage et casse-pierre : quelles propriétés distinctives des mots composés VN et NV en français ? », in *Morphologie und romanistische Sprachwissenschaft, Akten der gleichnamigen Sektion beim XXIX. Deutschen Romanistentag*, ed. C. Kelling, J. Meinschaefer, K. Mutz, Saarbrücken, 2006, p. 178.

²¹ Rostislav Kocourek, *La langue française de la technique et de la science : vers une linguistique de la langue savante*, Wiesbaden, Brandstetter Verlag, 1991, p. 128.

²² Louis Guilbert, *La créativité lexicale*, p. 228.

²³ *Ibid.*, p. 229.

²⁴ Joseph Ghazi, *Vocabulaire du discours médical. Structure, fonctionnement, apprentissage*, Paris, Didier érudition, Collection Linguistique 16, 1985, p. 169.

²⁵ Serge Guérin, « Emploi des termes hybrides gréco-latins dans le langage médical », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, 46 (1), pp. 9–10.

броју најчешће у језику струке, те их можда више не треба ни сматрати хибридима²⁶.

3. Учене сложенице у области биомедицинских наука

У раду је извршена анализа учених сложеница у француском језику из области биомедицинских наука. Основу за ексерпирење грађе чинили су текстови примарног научног дискурса и дискурса вулгаризације науке писани на француском језику из различитих научних дисциплина следећих области: кардиологије, онкологије, ендокринологије, имунологије, генетике, фармације и хемије²⁷. Критеријуми за одабир лексичких јединица за анализу били су: (а) присуство бар једног елемента из класичних језика и (б) однос творбених елемената *déterminant – déterminé*. Тако је издвојено 272 учене сложенице које су подвргнуте анализи са циљем утврђивања њихових особности, одређивања структурних типова и продуктивности и карактеристика творбених елемената.

Резултати су показали да сложенице у својој структури садрже највећи проценат елемената из грчког (84%), затим у много мањој мери из латинског (9%) и савременог француског језика (7%).

Анализа је потврдила тезу да одабир тематских вокала не зависи од порекла творбеног елемента учене сложенице, јер се у корпусу уочавају примери са елементима из латинског језика са вокалом *-o-* (*cervico-vaginal, vasculo-cérébral*), док се код конституената француског порекла могу срести *-o-*, *-i-* па чак и *-a-* (*organogénèse, cancérigène, collagène*).

Утврђено је и да се употреба цртице не јавља систематски и по јасно дефинисаним правилима. У корпусу су забележени многи примери термина који се паралелно јављају у облику са цртицом или без ње.

cardio-vasculaire и *cardiovasculaire*
insulino-résistance и *insulinorésistance*
vaso-constriction и *vasoconstriction*
auto-immun и *autoimmun*

Код сложеница из корпуса чији саставни делови стоје у односу де-терминације установљени су следећи структурни типови: N+V (≈47,5%), Adj+N (≈27%) и N+N (≈25,5%)²⁸. Све припадају категоријама именица или придева.

²⁶ Jan Kortas, « Les hybrides lexicaux en français contemporain : délimitation du concept », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, 54 (3), pp. 537, 545.

²⁷ Анализирана грађа представља део корпуса од око 3800 термилошких јединица коришћеног за израду докторске дисертације *Однос језика струке према општем језику на примеру француског језика у области здравства* коју је аутор рада одбранила на Филолошком факултету Универзитета у Београду 2014. године.

²⁸ N – именица; V – глагол; Adj – придев; ≈ – око.

Учене сложенице структуре N+V углавном припадају категорији именица. Од укупног броја учених сложеница најчешће се јављају сложенице различитих номиналних реализација ($\approx 33\%$), а забележен је и велики број вербалних основа различите продуктивности: *logue / logiste, pathie, gène, graphe / graphiste / gramme, scope / scopiste, mètre / métrie, phile / philie, phobe / phobie, phage / phagie, plastie, stasie / stase, culture, mane / manie, и trope*²⁹.

У овој групи сложеница занимљив налаз јесте да се основе *logue* и *logiste* паралелно користе приликом именовања стручњака, што доводи до постојања синонимних термина:

hématologue и *hématologiste*
embryologue и *embryologiste*
radiologue и *radiologiste*.

Податак да се основа *logue* чешће користи за именовање стручњака научних области са дугом традицијом, а да се основном *logiste* махом означавају стручњаци „млађих” научних дисциплина³⁰ није могао да буде потврђен на основу анализе корпуса. Поред основе *logiste*, а највероватније по аналогији са њом, запажене су основе *graphiste (échographiste)* и *scopiste (colposcopiste)* којима се именују вршиоци радње. Глаголска основа *pathie (souffrir)* припада искључиво терминологији биомедицинских наука и служи именовању патолошког стања или обољења чије је порекло или место јављања означено номиналним елементом: *adénopathie, néphropathie, pneumopathie, rétinopathie*. У француском језику здравствене струке срећу се сложенице носиоци основе *pathie* са другачијом семантичком вредношћу³¹. Оне су, наиме, директно позајмљене из других језика (на пример, термин *homéopathie* преузет је из немачког језика) и упућују на различите технике лечења. Овакве сложенице нису запажене у анализираном корпусу. Основа *gène (engendrer)* присутна је у различитим стручним и научним доменима, укључујући и област биомедицинских наука³². Она се и у савременом француском језику сматра врло продуктивном³³, што потврђују примери сложеница из корпуса чији је номинални елемент из француског језика: *allergène, cancérigène, collagène*. Већина учених сложеница које носе ову основу требало би да припада категорији придева³⁴, али се сви примери из корпуса јављају искључиво у функцији именице: *androgène, antigène, pathogène, plasminogène* и др. Од

²⁹ У тексту рада основе ће бити навођене према опадајућој продуктивности.

³⁰ Jean Dubois & Françoise Dubois-Charlier, *La dérivation suffixale en français*, Paris, Nathan université, série Linguistique, 1999, p. 183.

³¹ Jean Dubois & Françoise Dubois-Charlier, *op. cit.*, p. 74; Louis Guilbert, « Fondements lexicologiques du dictionnaire », p. LXV.

³² Jean Dubois, Françoise Dubois-Charlier, *op. cit.*, pp. 289–290.

³³ Louis Guilbert, *op. cit.*, p. LXIII.

³⁴ *Ibid.*

непродуктивних основа, значајни су налази за основу *phile* која у општем језику упућује на позитивну склоност ка нечему (*cinéophile*, нпр.), док је у језику медицине она најчешће патолошког карактера (*hémophile*). Занимљиво је и да глаголске основе *mane / manie* (припадају домену психопатологије) једине у савременом француском језику по значењу не одговарају глаголу већ придеву, односно именици: *fou / folie*. Глагол, наиме, постоји само у грчком језику, одакле ова основа води порекло.

Друго место по бројности у оквиру учених сложеница структуре N+V заузимају сложенице којима се исказује радња ($\approx 13,5\%$). Све основе које су забележене (*genèse, thérapie, ectomie, urie, lyse, rragie, rrhée, algie* i *opsie*) припадају искључиво језику у области здравства и учествују у формирању сложеница којима се именују различити начини лечења или здравствени проблеми. Номиналним елементом означени су органи или супстанце. Најпродуктивнија је основа *genèse (naître)* која производи именице женског рода из области биологије и медицине: *adipogenèse, cancérogenèse, gamétogenèse, oncogenèse, spermatogenèse*. Следећа по продуктивности јесте основа *thérapie (traiter)* која се издваја по томе што је њени први, номинални елемент најчешће из савременог француског језика: *antibiothérapie, immunothérapie, insulinothérapie*. За овом основом следи основа *ectomie (enlever)*, а именице које је садрже упућују на хируршку интервенцију потпуне ампутације органа или неког дела тела: *gastrectomie, hystérectomie, prostatectomie*. Основа *urie (uriner)* среће се у саставу сложеница специфичног значења – патолошког присуства неке супстанце у мокраћи. Номинални елемент је назив супстанце која се уобичајено не налази у мокраћи: *albuminurie, hématurie*. Остале забележене основе нису показале већу продуктивност, нити синтаксичке или семантичке особености.

Резултати анализе показали су и да се глаголске основе којима се именује искључиво вршилац радње могу сматрати непродуктивним, будући да забележене основе *cide* и *fère* учествују у корпусу са свега око 0,7%.

Учене сложенице номиналних основа структуре Adj+N јављају се у два подтипа, али им је заједничко то што је номинални елемент увек постпониран елементу са придевском вредношћу, као и то да је придевски елемент искључиво ученог облика, а номинални елемент може да буде било ученог облика било из савременог француског језика. Код првог подтипа среће се једино категорија именица чији придевски елемент указује на неки квалитет. У корпусу се јавља већи број модификатора основа: *allo (autre), haplo (simple), méso (médian), néo (nouveau), brady (lent), tachy (rapide), hétéro (autre), homo (même), macro (grand), micro (petit), mélano (noir), leuco (blanc)*. Неки од забележених примера су: *bradycardie, homocystéine, mélanocortine, microtubule, néovaisseau*. Оваква структура сложеница бележи се и у општем француском језику, али је архаична јер сложеница одговара референтима који у данашње време не постоје (*franc-bourgeois*, нпр.), представља

позајмљеницу из енглеског језика или припада специфичним речницима (нпр., *sage-femme*). За разлику од сложеница у општем француском језику, учене сложенице ове структуре сматрају се мотивисаним и продуктивним. Код другог подтипа придевски елемент је број или указује на квантитет, а у корпусу су забележени: *mono, uni, bi, quadri, penta, hepta, pluri, poly, multi* и *iso*. Ове учене сложенице требало би чешће да припадају категорији придева, што није случај са анализираним корпусом где су придеви заступљени у мањем броју (*polycyclique, pluripotent, multidimensionnel*), за разлику од именица (*polyaddiction, polydactilie, polymorphisme, polykystose, polyarthrite, polydipsie*). У савременом француском језику додавање творбеног елемента *multi* на именицу може да доведе до стварања придева (*[personnalité] multiface, [canapé] multisiege, [centre] multisport, [huile] multigrade*), али овакви примери нису присутни у корпусу. У овој подгрупи, нарочито у хемијској терминологији, често се срећу лексичке серије настале на основу исте номиналне основе, а смењивањем различитих бројева, што је забележено и у корпусу: *monovalent, bivalent, quadrivalent, pentavalent, héptavalent*. Занимљиво је и присуство синонимних сложеница *multicentrique* и *plurifocal*, од којих је код прве сложенице номинални елемент преузет из француског језика, а код друге из енглеског језика са истим значењем.

И сложенице структуре N+N јављају се у два различита подтипа којима је заједничка особина учени облик првог елемента. Код првог подтипа сложеница ниједан творбени елемент нема синтаксичку аутономију у савременом француском језику. Због тога се са поступком композиције симултано одвија и поступак суфиксације који омогућава реализацију номинализације. Суфикс може бити нулти или *-ie*: *adipocyte, myocarde, fibroblaste, cholestérolémie, thrombopénie*. Према налазима у корпусу, ово је један од честих видова композиције у домену биомедицинских наука. Код другог подтипа други елемент припада савременом француском језику, те приликом номинализације не долази до суфиксације. Повезивање творбених елемената често се врши помоћу тематског вокала *-o-*, а редослед конституената обрнут је у односу на синтаксу француског језика. Анализа корпуса показала је да је поступак формирања учених сложеница ове структуре много продуктивнији од претходног, а претпоставка је да је продуктивност резултат честог присуства творбеног елемента из француског језика. Неки од примера су: *biochimie, cytosquette, lipoprotéine, neurobiologie, phospholipide, lipotoxicité, glycorégulation, histocompatibilité* и др.

Конечно, у корпусу су забележене и сложенице чији елементи стоје у односу координације, а припадају категоријама именица и, чешће, придева. Према литературним подацима³⁵ који су потврђени и анализом корпуса, овакве сложенице се врло често јављају у језику медицине. Именицама се

³⁵ Louis Guilbert, « Fondements lexicologiques du dictionnaire », p. LXXX.

означавају делови тела или болести: *naso-pharynx*, *gastro-entérite*. Придеви, који су у корпусу заступљенији, односе се такође на делове тела, али и на процесе или супстанце. Адјективизација се спроводи тако што се придевски суфикс додаје на други елемент сложенице и на тај начин врши истовремену трансформацију оба њена елемента. Неки од примера су: *buccodentaire*, *thoraco-abdominal*, *abdomino-pelvien*, *neuro-sensoriel*, *lipo-protéique*. Утврђено је и да след елемената сложенице не указује на то да неки од њих преузима улогу базе јер се њихов редослед може променити без промене значења (*gastro-oesophagien* и *oesophagogastrique*; *cérébrovasculaire* и *vasculo-cérébral*). Резултати анализе показују да се на овај начин именују и научне дисциплине и то тако што се повезују називи двају наука које су раније постојале независно једна од друге. Први елемент сложенице је скраћени назив једне од наука, а други, који није скраћен, врши функцију базе сложенице: *neurobiologie* (*neurologie+biologie*) или *uro-oncologie* (*urologie+oncologie*).

4. Закључак

Учена композиција веома је продуктиван поступак творбе речи не само у француском језику у области биомедицинских наука, већ и у многим другим научним областима, а данас и у општем француском језику.

Учене сложенице непосредно су мотивисане па их говорници данас осећају као део морфолошког и лексичког система општег француског језика. Речи као што су *bibliothèque* или *photographie*, на пример, налазе се у свакодневној употреби, а говорници их не осећају као учене, иако оне то по својој структури јесу. Растуће интересовање нестручњака за многе научне области довело је до ширења научних знања путем медија, а последично и до упознавања широког круга читалаца и слушаца са терминологијама бројних стручних области. Због тога су многи творбени елементи, од којих су неки забележени и у анализираном корпусу, временом стекли аутономију у савременом француском језику: *thérapie*, *genèse*, *algie*, *manie*, *lyse*. Данас се у француском језику бележе бројни неологизми који садрже елементе из класичних језика, веома често у комбинацији са елементима из француског или енглеског језика. О томе сведоче и речи које су последњих година уврштене у речнике француског језика: *islamophobie*, *publivore*, *grainothèque*, *microblog*, *crudivore*, *entomophagie* и друге.

Концизна форма, пун семантички садржај и међународна препознатљивост³⁶ сматрају се веома значајним особинама термина које се могу постићи управо помоћу творбених елемената из класичних језика, што им и данас обезбеђује значајно место у језику струке и науке. Грчки и латински језик оставили су у наслеђе изузетно велики број творбених елемената чиме је

³⁶ Упоредити: *cardiopathie* (фр.) *cardiopatía* (итал.) *cardiopatía* (шп.) *cardiopathy* (енгл.) *Kardiopathie* (нем.), *kardiopatija* (срп.).

омогућено да свака наука приликом именовања новооткривених реалија изврши одабир оних који ће у највећој мери задовољити њихове потребе.

ЛИТЕРАТУРА

Benveniste, Emile, *Problèmes de linguistique générale, tome II*, Paris, Gallimard, 1974.

Cabré, Maria Teresa, Estopà, Rosa & Vivaldi, Jorge, "Use of Greek and Latin forms for term detection", in *Proceedings of Second International Conference on Language Resources and Evaluation*, ed. M. Gavrilidou, G. Carayannis, S. Markantonatou, S. Piperidis, G. Stainhaouer, Athens, 3/2000, pp. 855–859.

Corbin, Danielle, "French (Indo-european: Romance)", in *Morphologie / Morphology. Ein internationales Handbuch zur Flexion und Wortbildung / An International Handbook on Inflection and Word-Formation*, ed. G. Booij, Ch. Lehmann, J. Mugdan, S. Skopeteas, Berlin / New York, 2/2004, pp. 1285–1299.

Corbin, Danielle, « Préfixes et suffixes : du sens aux catégories », *Journal of French Language Studies*, 11, 2001, pp. 41–69.

Corbin, Danielle, « Décirer un affixe dans un dictionnaire », in *Les formes du sens. Etudes de linguistique française, médiévale et générale offertes à Robert Martin à l'occasion de ses 60 ans*, éd. Georges Kleiber et Martin Riegel, Paris, 1997, pp. 79–94.

Dal, Georgette, « A propos d'une idée reçue, ou de la prétendue irrégularité de la dérivation », *Bulletin de Linguistique Appliquée et Générale*, 27, 2002, pp. 57–73.

Degauquier, Catherine, « Poétique contre peau éthique : le lexique des cosmétiques », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, 39 (3), 1994, pp. 465–470.

Dubois, Jean & Dubois-Charlier, Françoise, *La dérivation suffixale en français*, Paris, Nathan université, série Linguistique, 1999.

Faure, Pascaline, « Des discours de la médecine multiples et variés à la langue médicale unique et universelle », *ASp (en ligne)*, 58, 2010, <http://asp.revues.org/1826> ; DOI : 10.4000/asp.1826, (pristupljeno: 5.4.2016).

Ghazi, Joseph, *Vocabulaire du discours médical. Structure, fonctionnement, apprentissage*, Paris, Didier érudition, Collection Linguistique 16, 1985.

Gross, Gaston, *Les expressions figées en français, noms composés et autres locutions*, Paris, Ophrys, 1996.

Guérin, Serge, « Emploi des termes hybrides gréco-latins dans le langage médical », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, 46 (1), pp. 7–15.

Guilbert, Louis, *La créativité lexicale*, Paris, Librairie Larousse, 1975.

Guilbert, Louis, « Fondements lexicologiques du dictionnaire », *Introduction au Grand Larousse de la langue française, tome premier*, Paris, Librairie Larousse, 1971, pp. IX–LXXXI.

Kocourek, Rostislav, *La langue française de la technique et de la science : vers une linguistique de la langue savante*, Wiesbaden, Brandstetter Verlag, 1991.

Kortas, Jan, « Les hybrides lexicaux en français contemporain : délimitation du concept », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, 54 (3), pp. 533–550.

Namer, Fiammetta & Zweigenbaum, Pierre, “Acquiring meaning for French medical terminology: contribution of morphosemantics”, *Studies in Health Technology and Informatics*, 107 (1), 2004, pp. 535–539.

Nybakken, Oscar E, *Greek and Latin in Scientific Terminology*, Iowa State University Press, First Edition, 1959.

Поповић, Михаило, *Лексичка структура француског језика: морфологија и семантика*, Београд, Завод за уџбенике, 2009.

Sournia, Jean-Charles, « Les phases évolutives du vocabulaire médical français », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, 39 (4), 1994, pp. 692–700.

Van Hoof, Henri, « La traduction médico-pharmaceutique », *Meta : journal des traducteurs / Meta : Translators' Journal*, 15 (2), 1970, pp. 95–109.

Villoing, Florence & Namer, Fiammetta, « Composition néoclassique en -logue et en -logiste : les noms en -logue sont-ils encore des noms de spécialistes? », *Verbum*, XXXIV/2, 2012, pp. 213–231.

Villoing, Florence & Namer, Fiammetta, « Saxifrage et casse-pierre : quelles propriétés distinctives des mots composés VN et NV en français ? », in *Morphologie und romanistische Sprachwissenschaft, Akten der gleichnamigen Sektion beim XXIX. Deutschen Romanistentag*, ed. C. Kelling, J. Meinschaefter, K. Mutz, Saarbrücken, 2006, pp. 177–197.

Milica Mirić
Université de Belgrade – Faculté de Pharmacologie

CONTRIBUTION À L'ÉTUDE DES COMPOSÉS NÉOCLASSIQUES EN FRANÇAIS :
L'EXEMPLE DES SCIENCES BIOMÉDICALES
(Résumé)

Le français de spécialité, notamment dans le domaine des sciences biomédicales, se caractérise par une présence importante d'unités lexicales construites à partir d'éléments grecs et latins. Le présent article propose un aperçu de différentes approches théoriques d'étude des composés néoclassiques, ainsi qu'une analyse de leurs spécificités par rapport aux composés en français général. Une étude sur le corpus du domaine biomédical a été effectuée afin d'identifier la structure morphosyntaxique des composés néoclassiques et d'analyser la productivité, la fréquence et les propriétés de leurs composants.

Mots-clés : composition néoclassique, français de spécialité, langues classiques, sciences biomédicales.

Примљено 17. маја 2016, прихваћено за објављивање 30. јула 2016. године.